

Brüssel, 26.5.2021
COM(2021) 262 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa Komisjoni suunised desinformatsiooni tegevusjuhendi tugevdamise kohta

1 SISSEJUHATUS

COVID-19 kriis on selgelt esile toonud ohud ja probleemid, mida desinformatsioon ühiskonnale tekitab. „Infodeemia“ – pandeemia kohta vale, ebatäpse või eksitava teabe kiire levik – on põhjustanud suurt ohtu inimeste tervisele, tervishoiusüsteemidele, töhusale kriisiohjamisele, majandusele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Pandeemia on suurendanud ka digitaaltehnoloogia rolli meie elus, seades selle üha kesksemale kohale töös, õppimises, suhtluses, materiaalsete vajaduste rahuldamises ja ühiskonnaelus osalemises. Seda olulisem on tagada, et interneti ökosüsteem oleks turvaline, ning oleme näinud, et seni tehtud märkimisväärsed jõupingutused vaatamata on vaja desinformatsiooni leviku vastu kiiresti jõulisemaid samme astuda¹.

Desinformatsiooni vastu võitlemisel on ELi lähenemisviisi aluseks algusest peale² olnud väljendusvabaduse ning muude ELi põhiõiguste hartaga tagatud õiguste ja vabaduste kaitse. Selle asemel et desinformatsiooni kriminaliseerida või keelustada, on ELi strateegia eesmärk muuta internetikeskkond ja selle osalised kooskõlas nende õiguste ja vabadustega läbipaistvamaks ja vastutustundlikumaks, teha sisu modereerimine läbipaistvamaks, võimestada kodanikke ja edendada avatud demokraatlikku arutelu³. Selleks on EL püüdnud kaasata kõik asjaomased sidusrühmad, sealhulgas riigiasutused, ettevõtted, meedia, teadlased ja kodanikuühiskonna.

ELi jõupingutuste keskmes on olnud desinformatsiooni käsitlev isereguleeriv tegevusjuhend⁴. Alates 2018. aasta oktoobrist kehtiva tegevusjuhendi allakirjutajate hulka kuuluvad ELis tegutsevad peamised digiplatvormid ning muu hulgas ka Euroopa reklaamisektorit esindavad suuremad kutseorganisatsioonid. Komisjon leiab, et tegevusjuhend on oluline saavutus ja esimene omataoline dokument. See on uuenduslik vahend, mis aitab suurendada digiplatvormide läbipaistvust ja vastutust ning annab struktuurse raamistiku platvormide desinformatsiooni käsitlevate põhimõtete jälgimiseks ja täiustamiseks.

Siiski on komisjoni 2020. aasta hinnangus tegevusjuhendile⁵ nimetatud ka märkimisväärsed puudusi. Need hõlmavad tegevusjuhendi ebajärjekindlat ja mittetäielikku kohaldamist eri platvormidel ja liikmesriikides, juhendi isereguleerivast olemusest tulenevaid piiranguid ning lünki tegevusjuhendist tulenevate kohustuste kohaldamisalas. Hindamisel juhiti tähelepanu ka sellele, et puudub asjakohane järelevalvemehhanism, sealhulgas põhilised tulemusnäitajad, puuduvad kohustused juurdepääsu andmiseks platvormide andmetele desinformatsiooni uurimise eesmärgil ning sidusrühmade, eelkõige reklaamisektori sidusrühmade osalus on piiratud. Seetõttu teatas komisjon Euroopa demokraatia tegevuskavas⁶, et koostab suunised tegevusjuhendi tugevdamiseks osana terviklikest meetmetest, millega võideldakse internetis leviva desinformatsiooni vastu, ning esitab eraldi õigusaktid poliitilise reklaami läbipaistvuse kohta.

¹ Ühisteatis „Võitlus COVID-19 kohta levitatava väärinfoga – faktid selgeks“ (JOIN(2020) 8 final).

² Väärinfovastases tegevuskavas (JOIN (2018) 36 final) esitasid Euroopa Komisjon ja kõrge esindaja tervikliku strateegia väärinfo vastu võitlemiseks ELis.

³ Digiplatvormide kasutamistingimused võivad puudutada ka sellist sisu, mis on kahjulik, kuid mitte ebaseaduslik, aga kui desinformatsioon kujutab endast ebaseaduslikku sisu (nt vaenukõne või terroristlik sisu), kohaldatakse asjakohaseid õiguskaitsevahendeid.

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/code-practice-disinformation>

⁵ SWD (2020) 180 final.

⁶ COM (2020) 790 final.

Desinformatsioonivastase võitluse tõhustamiseks on komisjoni esildatud digiteenuste õigusaktis⁷ sätestatud tegevusjuhenditel põhinev kaasreguleerimise raamistik desinformatsiooniga seotud süsteemsete riskidega tegelemiseks. Lisaks kehtestatakse sellega ulatuslikud läbipaistvusmeetmed sisu modereerimise ja reklaami kohta ning tehakse ettepanek kehtestada väga suurtele digiplatvormidele⁸ siduvad ja jõustatavad õiguslikud kohustused hinnata ja käsitleda süsteemseid riske, mis ohustavad põhiõigusi või tulenevad tahtlikust manipuleerimisest nende teenustega.

Käesolevad suunised põhinevad komisjoni senistel kogemustel tegevusjuhendi järelevalve ja hindamise valdkonnas⁹ ning komisjoni aruandel 2019. aasta valimiste kohta¹⁰. Samuti on need osa komisjoni vastusest Euroopa Ülemkogu 2020. aasta detsembri järeldustele¹¹. Suuniste jaoks sisendi kogumiseks korraldas komisjon paljusid sidusrühmi hõlmavaid arutelusid¹² ja liikmesriikide seminari.

Käesolevates suunistes esitatakse komisjoni seisukohad selle kohta, kuidas platvormid ja muud sidusrühmad peaksid tõhustama meetmeid, et kõrvaldada tegevusjuhendis esinevad lüngad ja puudused ning luua läbipaistvam, ohutum ja usaldusväärsem internetikeskkond. Üks valdkond, kus tegevusjuhendiga ei ole saavutatud piisavat edu, on desinformatsiooni demonetiseerimine, sest internetireklaamid stimuleerivad jätkuvalt desinformatsiooni levitamist¹³. Digiplatvormid ja kõik teised internetireklaami ökosüsteemi osalised peaksid seega võtma vastutuse ja tegema desinformatsiooni rahastamise vältimiseks koostööd. Lisaks peaks läbivaadatud tegevusjuhend suurendama kohustust piirata manipuleerivat käitumist, tugevdada kasutajate võimestamise vahendeid, suurendada poliitilise reklaami läbipaistvust ning suurendada teadlaste ja faktikontrollijate mõjuvõimu. Suunistes on sätestatud ka tugevdatud tegevusjuhendi järelevalve parema ja tugeva raamistiku alused. Tugevdatud tegevusjuhendi eesmärk peaks olema ka osaluse suurendamine, kaasates uusi allakirjutanuid muu hulgas ELis tegutsevate digiplatvormide ja muude turuosaliste hulgast.

Tegevusjuhendi tugevdamine annab sidusrühmadele võimaluse töötada varakult välja asjakohased meetmed seoses kavandatava digiteenuste õigusakti vastuvõtmisega. Käesolevate suuniste üks olulisi eesmärke on täiendada praegust tegevusjuhendit

⁷ Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu (digiteenuste õigusakt) ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (COM(2020) 825 final). Käesolevas dokumendis esitatud viiteid digiteenuste õigusaktile tuleb mõista viidetena komisjoni esildatud tekstile.

⁸ Digiteenuste õigusakti ettepaneku artiklis 25 on väga suured platvormid määratletud kui digiplatvormid, kes osutavad oma teenuseid liidus keskmiselt vähemalt sellisele arvule klientidele, mis vastab 10 %-le liidu elanikkonnast.

⁹ Komisjoni 2020. aasta septembri hinnang (SWD (2020) 180 final)

¹⁰ Aruanne 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste kohta (SWD (2020) 113 final) https://ec.europa.eu/info/files/com_2020_252_en.pdf_en

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf>

¹² Sidusrühmadega peetud arutelude kokkuvõtte leiate siit: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/summary-multi-stakeholder-discussions-preparation-guidance-strengthen-code-practice-disinformation>

¹³ Tõendid näitavad ka, et internetireklaamist (sh desinformatsiooni kõrvale sattunud suurte kaubamärkide reklaamist) saadav tulu aitab endiselt märkimisväärselt kaasa desinformatsiooni levitavate veebisaitide monetiseerimisele, (vt nt globaalse desinformatsiooniindeksi aruanne <https://disinformationindex.org/2020/03/why-is-ad-tech-giving-millions-to-eu-disinformation-sites/> ja Avaazi aruanne https://secure.avaaz.org/campaign/en/youtube_climate_misinformation/)

selliselt, et see vastaks digiteenuste õigusakti artikli 35 sätetele tegevusjuhendite kohta. Tugevdatud tegevusjuhendi järgimine on eriti kasulik väga suurtele platvormidele,¹⁴ kelle suhtes hakatakse kavandatava digiteenuste õigusakti alusel peagi kohaldama uusi kohustusi eelkõige seoses riskihindamise, riskide maandamise, kasutajate võimestamise ja reklaamivaldkonna läbipaistvusega. Väiksematele platvormidele ja muudele sidusrühmadele on sellest samuti abi, sest tugevdatud tegevusjuhendi kohaste kohustuste võtmine võimaldab neil osa saada parimatest tavadest ja kaitsta end võimaliku mainekahju eest, mida võib põhjustada nende süsteemide väärkasutamine desinformatsiooni levitamiseks.

Ilma et see piiraks kaasseadusandjate lõplikku kokkulepet digiteenuste õigusakti või poliitilise reklaami läbipaistvust käsitleva komisjoni seadusandliku algatuse kohta, aitab tugevdatud tegevusjuhend digiplatvormidel täiustada oma eeskirju ja leevendada ohtu, mida nende teenused desinformatsiooni tõttu demokraatialle avaldavad.

Tegevusjuhendi tugevdamine ei ole üksnes ajutine samm. Käesolevate suuniste sihiks on teha tegevusjuhendist tugev, stabiilne ja paindlik vahend, mis muudaks digiplatvormid olemuselt läbipaistvamaks ja vastutustundlikumaks.

2 COVID-19 SEIRE – TULEMUSED JA ÕPPETUNNID

Lisaks tegevusjuhendi hindamisel saadud õppetundidele on uusi andmeid kogutud seireprogrammi raames, mis loodi pärast ühisteatise „Võitlus COVID-19 kohta levitatava väärinfoga“¹⁵ vastu võtmist ja mille käigus tegevusjuhendile alla kirjutanud digiplatvormid on igal kuul teatanud meetmetest, mida nad on võtnud ELis COVID-19ga seotud desinformatsiooni vastu võitlemiseks.

Seireprogramm ei ole mitte ainult andnud põhjalikku ülevaadet COVID-19ga seotud desinformatsiooni vastu võitlemise meetmetest, tuginedes tegevusjuhendi alusel võetud kohustustele, vaid selle raames on tegevusjuhend ka proovile pandud.

Platvormide aruanded näitavad, et tegevusjuhendi alusel võetud kohustusi on eri valdkondades ellu viidud tulemuslike meetmetega, nagu autoriteetsete allikate nähtavuse suurendamine platvormide teenustes; uute vahendite ja teenuste väljatöötamine ja kasutuselevõtt, et hõlbustada juurdepääsu usaldusväärsele teabele; meetmed, millega käsitletakse väära või eksitavat teavet sisaldavat sisu, mis võib põhjustada füüsilist kahju või vähendada tervishoiupoliitika tõhusust; ning sellise reklaami otsene keelustamine, mis kasutab ära kriisi või levitab COVID-19 kohta käivat desinformatsiooni.

Üldiselt on programm näidanud, et tegevusjuhend on paindlik ja struktuurne raamistik, mida allakirjutanud saavad kasutada ja mille alusel nad saavad võtta otsustavaid meetmeid, et võidelda desinformatsiooni vastu kriisiolukordades, ning mis täiendab kohaldatavast õigusraamistikust tulenevaid kohustusi. Tegevusjuhend osutus kasulikuks ka nende meetmete jälgimisel eriolukorras, suunates tähelepanu kriisi arenedes vastavalt vajadusele ümber (nt keskendudes COVID-19 vaktsiinidega seotud desinformatsioonile).

¹⁴ Komisjoni ettepaneku kohase digiteenuste õigusakti artikli 25 tähenduses. Määratluse kohta vt 8. joonealune märkus.

¹⁵ Ühisteatis „Võitlus COVID-19 kohta levitatava väärinfoga – faktid selgeks“ (JOIN(2020) 8 final).

Samal ajal on COVID-19 programm esile toonud mitmeid puudusi tegevusjuhendi praeguses järelevalveraamistikus.

- *Aruandluse kvaliteet.* Aruandluse järjepidevuses, kvaliteedis ja üksikasjalikkuses on suuri erinevusi. Piisavalt üksikasjalike andmete puudumise tõttu, eelkõige liikmesriikide tasandil, ei selgunud esitatud teabest sageli, kas teatatud meetmeid rakendati kõigis liikmesriikides ja kõigis ELi keeltes. Lisaks takistab ühtse kokkulepitud aruandlusvormi puudumine tõhusamat järelevalvet ja platvormide võrdlemist.
- *Põhilised tulemusnäitajad.* Kuigi aruandluse kvaliteet ja üksikasjalikkus on aja jooksul paranenud, ei ole esitatud andmed siiski alati piisavad ega piisavalt üksikasjalikud, et mõõta kohustuste täitmise ulatust ja võetud meetmete mõju.
- *Sõltumatu hindamine.* COVID-19 seire on kinnitanud allakirjutanute aruannete sõltumatu kontrolli vajadust – eelkõige on vaja kontrollida, kas teatatud poliitikat ja meetmeid on rakendatud liikmesriikide tasandil ja kõigis ELi keeltes ning kas aruandluses käsitletakse piisavalt desinformatsiooniga seotud probleeme riiklikul tasandil¹⁶.
- *Faktikontrolli katvus ei ole piisav.* COVID-19 „infodeemia“ ajal on allakirjutanud suurendanud oma teenustes faktikontrolli ja teinud selle kättesaadavamaks ka privaatsõnumirakenduste kasutajatele. Siiski kipub sõltumatute faktikontrollijate poolt valeks märgitud sisu eri platvormidel uuesti välja ilmuma, kuna puudub keskne faktikontrolli andmekogu.
- *Desinformatsiooni jätkuv monetiseerimine reklaami abil.* Desinformatsiooni monetiseerimise piiramiseks võetud meetmetest hoolimata näitavad uuringud, et probleemid selles valdkonnas püsivad¹⁷.

3 TÄHELEPANU VAJAVAD HORISONTAALSED KÜSIMUSED

3.1 Suuremad kohustused tegevusjuhendi eesmärkide saavutamiseks

Kehtivas tegevusjuhendis võetud kohustused ei ole desinformatsiooni ilmingutele terviklikult reageerimiseks piisavalt tõhusad. Kõigis tegevusjuhendi valdkondades on vaja suuremaid ja konkreetsemaid kohustusi, et tegeleda puuduste ja vajakajäämistega, sealhulgas uute ja tekkivate ohtudega. Tegevusjuhendi elujõulisuse tagamiseks peaksid allakirjutanud looma alalise mehhanismi selle korrapäraseks kohandamiseks.

3.2 Laiendatud kohaldamisala

COVID-19 pandeemiat ümbritsev „infodeemia“ on näidanud, et väärinfo¹⁸ (vale või eksitav teave, mida levitatakse ilma pahatahtliku kavatsuseta) võib massilise leviku

¹⁶ Nagu on ette nähtud 2020. aasta juuni teatises, abistab komisjoni COVID-19 seireprogrammis audiovisuaalmeedia teenuste Euroopa regulaatorasutuste rühm.

¹⁷ 2021. aasta jaanuaris ja veebruaris Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia ja Hispaania kohta tehtud globaalse desinformatsiooniindeksi (GDI) uuringutes rõhutatakse, et enamikul reklaamitehnoloogia ettevõtetel ei ole eraldi COVID-19ga seotud desinformatsiooni käsitlevaid eeskirju või neid eeskirju rikutakse ja jätkatakse selliste uudistekanalite rahastamist, millele on avalikult osutatud kui desinformatsiooni levitajatele: <https://disinformationindex.org/2021/02/ad-funded-covid-19-conspiracy-sites-a-look-at-the-eu/>. Avaazi 2020. aasta augusti uuringus rõhutati, et kümnel populaarsemal tervisealast väärinfot levitaval veebisaidil oli Facebookis peaaegu neli korda rohkem vaatamisi kui kümne juhtiva tervishoiuasutuse veebisaidil sarnasel sisul: https://secure.avaaz.org/campaign/en/facebook_threat_health/.

korral põhjustada märkimisväärsed avalikku kahju. Kuigi tegevusjuhendi peamine sihtmärk on desinformatsioon kitsamas tähenduses¹⁹, peaksid allakirjutanud võtma endale kohustuse kehtestada asjakohased eeskirjad ja võtta proportsionaalseid meetmeid, et vähendada ka väärinfoga kaasnevaid ohte, kui see võib kaasa tuua märkimisväärsed avaliku kahju, kuid samal ajal tuleb võtta asjakohaseid meetmeid sõnavabaduse kaitseks. Kasutajatel peab olema võimalus võrrelda väärinfot autoriteetsete allikatega ja neid tuleb teavitada, kui teave, mida nad näevad, on tõendatavalt vale. Seega ei kehti väärinfo suhtes kõik tegevusjuhendis sätestatud kohustused.

Käesolevates suunistes kasutatakse lihtsuse huvides üldmõistet desinformatsioon, et viidata erinevatele tähelepanu vajavatele nähtustele, tunnistades siiski selgelt nendevahelisi olulisi erinevusi²⁰. Selliselt mõistetuna hõlmab desinformatsioon nii desinformatsiooni kitsamas tähenduses kui ka väärinfot, teabe mõjutusoperatsioone²¹ ja välissekkumist foruumi²², sealhulgas välismaiste osalejate poolt, juhul kui teabega manipuleerimine põhjustab märkimisväärsed avalikku kahju.

3.3 Laiem osalemine

Praegusele tegevusjuhendile on alla kirjutanud peamised ELis tegutsevad digiplatvormid. Kuid nii juba tegutsevate kui ka uute platvormide laialdasem osalemine võimaldaks desinformatsiooni levikule reageerida terviklikumalt ja koordineeritumalt. Võimalike uute allakirjutanute hulka võiksid kuuluda digiteenuste osutajad, kes levitavad üldsusele teavet, pakkudes näiteks väiksemaid sotsiaalmeedia- või otsinguteenuseid (nt ettevõtted, kes pakuvad teenuseid riiklikul või piirkondlikul tasandil või temaatilisel alusel). Arvestades regulatiivset koormust, sealhulgas aruandekohustust, tuleks tugevdatud tegevusjuhendi kohaste kohustuste puhul võtta arvesse allakirjutanute teenuste mahtu. Kui väga suured digiplatvormid peavad kavandatava digiteenuste õigusakti kohaselt võtma jõulisi meetmeid asjaomaste süsteemsete riskidega tegelemiseks, siis väiksemate ja uute teenuste suhtes kohaldatavad meetmed ei tohiks nende osutajaid ebaproportsionaalselt koormata.

Hiljutiste valimiskampaaniate ja COVID-19 pandeemia ajal on täheldatud, et desinformatsiooni ja väärinfo levitamiseks võidakse kasutada ka privaatsõnumiteenuseid²³. Selliste teenuste osutajad võiksid samuti tegevusjuhendile alla kirjutada ja kohustuda võtma selliste teenuste jaoks asjakohaseid erimeetmeid, ilma et see nõrgendaks krüpteerimist, mida sellistes teenustes sageli kasutatakse, ning võttes

¹⁸ Euroopa demokraatia tegevuskavas on väärinfo määratletud järgmiselt: „väärinfo on vale või eksitav infosisu, mida jagatakse ilma kahjustamiskavatsuseta, kuid selle mõju võib siiski olla kahjulik, nt kui inimesed jagavad valeteavet heas usus sõprade ja perega“.

¹⁹ Euroopa demokraatia tegevuskavas on desinformatsioon määratletud järgmiselt: „desinformatsioon on vale või eksitav infosisu, mida levitatakse kavatsusega petta või saada majanduslikku või poliitilist kasu, ja mis võib põhjustada avalikku kahju“.

²⁰ Vajaduse korral tehakse suunistes vahet eri alamkategoriate vahel.

²¹ Euroopa demokraatia tegevuskavas esitatud määratlus: „teabe mõjutusoperatsioon tähendab kas oma riigi või väliste jõudude koordineeritud jõupingutusi sihtrühma mõjutamiseks, kasutades mitmesuguseid eksitavaid vahendeid, sealhulgas sõltumatute teabeallikate tõrjumist koostoimes desinformatsiooniga“.

²² Euroopa demokraatia tegevuskavas esitatud määratlus: „välissekkumist foruumi, mis sageli on osa laiema hübriidoperatsioonist, võib mõista välisjõu või tema esindajate sundiva ja petturliku jõupingutusena, mille eesmärk on takistada isikute poliitilise tahte vaba kujunemist ja selle väljendamisest“.

²³ „Stop the virus of disinformation“, ÜRO Regioonidevaheline Kuritegevuse ja Õigusküsimuste Uurimise Instituut (UNICRI), <http://www.unicri.it/sites/default/files/2020-11/SM%20misuse.pdf>

nõuetekohaselt arvesse eraelu puutumatuse kaitset ning õigust era- ja perekonnavalule, sealhulgas sidele.

Et suurendada tegevusjuhendi mõju desinformatsiooni demonetiseerimisele, on väga tähtis ulatuslikumalt kaasata reklaamivaldkonna sidusrühmi väljaspool tegevusjuhendi praeguste allakirjutanute ringi (reklaamisektori Euroopa tasandi ja riiklikud ühendused). Eriti kasulik oleks tegevusjuhendi kohaldamisse kaasata rohkem kaubamärke (eelkõige neid, mis kulutavad märkimisväärseid summasid internetireklaamile), samuti internetireklaamisektori teisi osalejaid (nt reklaamipangad, reklaamitehnoloogia pakkujad, sideasutused) ja muid ettevõtteid, kes osutavad teenuseid, mida võidakse kasutada desinformatsiooni monetiseerimiseks (nt e-makseteenused, e-kaubanduse platvormid, ühisrahastamis- või annetussüsteemid)²⁴.

Uute allakirjutanute hulka võiksid kuuluda ka muud sidusrühmad, kellel võib olla märkimisväärne mõju tänu oma vahenditele, lahendustele või asjakohastele eriteadmistele, sealhulgas faktikontrollijad, desinformatsiooni levitamiskohtadele reitinguid andvad või desinformatsiooni hindavad organisatsioonid ning selliste tehnoloogiliste lahenduste pakkujad, mis võivad toetada desinformatsiooni vastu võitlemiseks tehtavaid jõupingutusi. Sellised organisatsioonid saavad oluliselt kaasa aidata tegevusjuhendi tõhusale rakendamisele ja selle edukale toimimisele.

3.4 Kohandatud kohustused

Laiema osalemise hõlbustamiseks peaks tugevdatud tegevusjuhend sisaldama kohandatud kohustusi, mis vastavad allakirjutanute pakutavate teenuste mitmekesisusele ja nende konkreetsele rollile ökosüsteemis.

Allakirjutanud peaksid võtma need kohustused, mis on nende teenuste seisukohast olulised. Kuigi tegevusjuhendile alla kirjutamine ja selle kohustuste täitmine on endiselt vabatahtlik, ei tohiks allakirjutanud põhimõtteliselt loobuda oma teenuste jaoks olulistest kohustustest, et tagada juhendi tõhusus riskimaandamisvahendina. Kui allakirjutanud otsustavad mitte võtta konkreetset kohustust, mis on nende teenuste puhul asjakohane, peaksid nad esitama avaliku põhjenduse, lähtudes kavandatava digiteenuste õigusakti põhjendusest 68. Allakirjutanud, kes pakuvad desinformatsiooni vastu võitlemiseks vahendeid või lahendusi, võiksid võtta asjakohaseid kohustusi ja toetada teisi tegevusjuhendile allakirjutanuid oma eksperditeadmistega. Sellistele organisatsioonidele esitatavaid aruandlusnõudeid tuleks kohendada vastavalt nende ülesandele.

3.5 Euroopa digitaalmeedia vaatluskeskus

Desinformatsiooni probleemi lahendamisse tõhusa panuse andmiseks on väga oluline valdkondadevahelise kogukonna, sealhulgas faktikontrollijate, teadlaste ja muude asjaomaste sidusrühmade toetus. Sellise kogukonna loomisele kaasaaitamiseks ja selle töö hõlbustamiseks on loodud Euroopa digitaalmeedia vaatluskeskus (EDMO)²⁵. Toetades sõltumatuid teadlasi ja faktikontrollijaid, suurendavad EDMO ja selle riiklikud keskused nende suutlikkust avastada ja analüüsida desinformatsioonikampaaniaid.

²⁴ „How COVID-19 conspiracists and extremists use crowdfunding platforms to fund their activities“, EUDisinfoLab <https://www.disinfo.eu/publications/how-covid-19-conspiracists-and-extremists-use-crowdfunding-platforms-to-fund-their-activities/>

²⁵ <https://edmo.eu/>

EDMO-l võib olla oluline roll mitme tegevusjuhendi eesmärgi saavutamisel. Seepärast eeldatakse, et tegevusjuhendile allakirjutanud teevad vajaduse korral EDMOga koostööd.

3.6 Kiirhoiatussüsteem

Nagu on märgitud 2018. aasta väärinfovastases tegevuskavas²⁶, peaksid digiplatvormid tegema koostööd ELi kiirhoiatussüsteemiga, mis ühendab kõiki ELi liikmesriike ja asjaomaseid ELi institutsioone, et võimaldada ühist reageerimist desinformatsioonile, jagades teavet ja andes õigeaegseid hoiatusi desinformatsioonikampaaniate kohta. Sellele tuginedes tuleks tugevdatud tegevusjuhendis uurida võimalusi sellise koostöö tihendamiseks, eelkõige hõlbustades mitteametlikku teabevahetust allakirjutanute vahel, et tutvustada nende tööd ja järeldusi ning tagada asjakohasel juhul riiklikul tasandil tihedad, ühtlustatud ja järjepidevad sidemed kõigi liikmesriikide ja allakirjutanute vahel. Seejuures tuleks arvesse võtta ka eespool nimetatud koostööd EDMOga.

4 KONTROLL REKLAAMI PAIGUTAMISE ÜLE

Nagu eespool selgitatud, on tegevusjuhendi edu võti otsustavad meetmed desinformatsiooni monetiseerimise takistamiseks. Tugevdatud tegevusjuhend peaks seetõttu sisaldama kohustusi võtta üksikasjalikumaid ja sihipärasemaid meetmeid, et tegeleda internetireklaami levitamisega seotud desinformatsioonihuga, pidades silmas kavandatavas digiteenuste õigusaktis sisalduvaid regulatiivseid nõudeid, mida hakatakse kohaldama kogu internetireklaami, sealhulgas poliitilise ja temaatilise reklaami suhtes, ning asjakohasel juhul väljakuulutatud poliitilise reklaami algatust.

4.1 Desinformatsiooni monetiseerimise takistamine

Tegevusjuhend peaks suurendama kohustusi, mille eesmärk on takistada desinformatsiooni levitamise rahastamist allakirjutanute endi teenustes või kolmandate isikute veebisaitidel²⁷. Reklaami paigutamise seotud läbipaistvuse ja vastutuse suurendamiseks peaksid reklaami paigutamises osalevad allakirjutanud, sealhulgas reklaamitehnoloogiaettevõtted²⁸, määrama kindlaks reklaami paigutamise kriteeriumid ning võtma vastu meetmed, mis võimaldavad kontrollida reklaamide asukohta, et vältida nende paigutamist desinformatsiooni kõrvale või kohtadesse, mis on tuntud desinformatsiooni korduva avaldamise poolest. Platvormid peaksid eelkõige võtma kohustuse karmistada sisu monetiseerimisega seotud kriteeriume ja sisu läbivaatamise protsesse ning oma teenuste reklaamitulu jagamise programme, et takistada selliste isikute osalemist, kes postitavad süstemaatiliselt desinformatsiooniks tunnistatud sisu²⁹. Lisaks peaksid platvormid võtma endale kohustuse karmistada asjakohast poliitikat ja rakendada nõuetekohast hoolsust, et välistada pidevalt desinformatsiooni levitavate veebisaitide osalemine reklaamivõrgustikes või reklaamipankades.

²⁶ JOIN (2018) 36 final.

²⁷ Tõendid näitavad ka, et internetireklaamist (sh desinformatsiooni kõrvale sattunud suurte kaubamärkide reklaamist) saadav tulu aitab endiselt märkimisväärselt kaasa desinformatsiooni levitavate veebisaitide monetiseerimisele. Näiteks globaalse desinformatsiooniindeksi (Global Disinformation Index) kohaselt liigub Euroopale suunatud desinformatsiooni levitamise veebisaitidele ligikaudu 76 miljonit dollarit reklaamitulu aastas: <https://disinformationindex.org/2020/03/why-is-ad-tech-giving-millions-to-eu-disinformation-sites/>.

²⁸ Väike hulk reklaamitehnoloogia ettevõtteid on sellised eeskirjad juba vastu võtnud.

²⁹ Vt nt Avaazi 2020. aasta aruanne „Why is YouTube Broadcasting Climate Misinformation to Millions?“, https://secure.avaaz.org/campaign/en/youtube_climate_misinformation/.

Selles valdkonnas võetavad kohustused peaksid tuginema ka kaubamärgikaitse vahenditele ning parandama nende vahendite kättesaadavust ja kasutuselevõttu, kasutades faktikontrollijatel, teadlastel ja muudelt sidusrühmadelt saadud teavet ja analüüse nt desinformatsioonikampaaniate allikate kohta. Sellise teabe ja vahendite toel peaksid kaubamärgiomanikud ja teised reklaamijad tegema kõik endast oleneva, et vältida oma reklaami paigutamist desinformatsiooni kõrvale või kohtadesse, kus on desinformatsiooni korduvalt avaldatud.

4.2 Osalejatevahelise koostöö parandamine

Käegakatsutavate tulemuste saavutamine nõuab reklaami ökosüsteemis osalejate tihedat koostööd. Selleks on vastavalt punktile 3.3 väga oluline reklaami ökosüsteemi sidusrühmade laiem osalemine. Tugevdatud tegevusjuhend peaks andma laiemale osalemisele raamistiku, tugevdades kõigi osalejate koostööd ja hõlbustades veelgi käimasolevaid sektoriüleseid algatusi selles valdkonnas³⁰.

Osana tugevdatud tegevusjuhendist peaksid kõik digitaalse reklaami ostmise, müümise ja pakkumisega seotud osalised võtma kohustuse vahetada parimaid tavasid ja tugevdada koostööd. Selline koostöö peaks hõlbustama teabe integreerimist ja liikumist kogu reklaamivaldkonna väärtusahelas, eelkõige teabe puhul, mis on oluline desinformatsiooni levitajate tuvastamiseks, järgides täielikult kõiki asjakohaseid andmekaitse-eeskirju.

Platvormidevaheline koostöö võiks hõlmata ka desinformatsiooni sisaldavat reklaami käsitlevat teabevahetust, et vältida selliste reklaamide ilmumist teistele platvormidele, mille avaldamisest on mõni platvorm juba keeldunud – näiteks luues ühise tagasilükatud reklaamide hoidla, et teavitada teisi platvorme, kelle teenuseid selline reklaam võib samuti mõjutada.

Desinformatsiooni rahastamise vältimise meetmeid tuleks laiendada, kaasates internetis monetiseerimise väärtusahelas osalejaid, nagu e-makseteenused, e-kaubanduse platvormid ning asjaomased ühisrahastamis- ja annetussüsteemid.

4.3 Desinformatsiooni sisaldava reklaamiga seotud kohustused

Tugevdatud tegevusjuhendi kohaselt peaksid allakirjutanud võtma endale kohustuse töötada välja sobiv ja kohandatud reklaamipoliitika, mis käsitleb nende reklaamisüsteemide väärkasutamist desinformatsiooni levitamiseks³¹. Sellist poliitikat tuleks rakendada järjekindlalt ja tõhusalt. Selleks peaksid allakirjutanud tegema koostööd faktikontrollijatega, et teha kindlaks desinformatsiooni sisaldavad reklaamid, milles

³⁰ 2019. aasta juunis Ülemaailmse Reklaamiettevõtjate Liidu (World Federation of Advertisers, WFA) egiidi all loodud ülemaailmne vastutustundliku meedia liit ühendab tegevusjuhendile alla kirjutanud platvorme ja reklaamisektori ettevõtteid ning teisi olulisemaid reklaamivaldkonna sidusrühmi. Liit töötab kahjuliku sisu liigitamiseks eri platvormidel välja kogu tööstusharu hõlmavaid ühtseid määratlusi ja standardeid, mille reklaamijad heaks kiidavad ning mida platvormid rakendavad oma reklaamitoodetes ja kaubamärgikaitse vahendites. Eelkõige soovib liit luua desinformatsiooni ja väärinfo jaoks eraldi kategooria, mis tuleks liigitusse lisada. Vt WFA „Interim Report on Activities related to the EU Code of Practice on Disinformation“, september 2020, lk 2: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=69683

³¹ Tõendid näitavad, et internetis levitatakse veel pikka aega desinformatsiooni sisaldavaid reklaame, mille faktikontrollijad on tuvastanud ja milles sisu nad on ümber lükanud. Vt „Facebook Approved Ads With Coronavirus Misinformation“: <https://www.consumerreports.org/social-media/facebook-approved-ads-with-coronavirus-misinformation/>.

esitatud fakte on kontrollitud ja mille sisu on ümber lükatud. Järjepideva rakendamise tagamiseks peaksid allakirjutanud võtma kohustuse kohandada oma praeguseid reklaamide kontrollimise ja läbivaatamise süsteeme selle tagamiseks, et nende teenustes või teenuste kaudu levitatavad reklaamid vastaksid desinformatsiooni käsitlevale reklaampoliitikale. Allakirjutanud peaksid samuti võtma kohustuse reklaamijatele arusaadavalt selgitada, milliseid eeskirju on rikutud, kui desinformatsiooni sisaldav reklaam lükatakse tagasi või eemaldatakse või reklaamikonto blokeeritakse³².

5 POLIITILINE JA TEMAATILINE REKLAAM

Poliitiline ja temaatiline reklaam³³ mängivad olulist rolli poliitiliste kampaaniate kujundamisel ja peamistel ühiskondlikel teemadel toimuvate arutelude suunamisel. Selline kinnimakstud internetisisu võib saada otsustavaks avaliku arvamuse kujundamisel ja mõjutada valimistulemusi. Valimiste korraldamine on ELis reguleeritud peamiselt liikmesriikide tasandil ning poliitilist reklaami, sealhulgas selle läbipaistvust, reguleerivad mitmed asjakohased eeskirjad. Euroopa demokraatia tegevuskavas teatas komisjon õigusaktidest, mille eesmärk on suurendada poliitilise reklaami läbipaistvust. Et tagada selles valdkonnas piisav läbipaistvus ja vastutus, tuleb tegevusjuhendi alusel võetavate kohustuste ulatust veelgi suurendada, et toetada laiemat õigusraamistikku.

Tegevusjuhendi sellekohasel läbivaatamisel tuleb arvesse võtta komisjoni tulevast õigusakti ettepanekut, mis käsitleb kinnimakstud poliitilise sisu läbipaistvust, ning kavandatava digiteenuste õigusakti asjakohaseid sätteid. Tugevdatud tegevusjuhend on oluline vahend käegakatsutavate edusammude tegemiseks, et toetada olemasolevat õigusraamistikku, samuti aitab see pärast kehtestamist sillutada teed tugevdatud õigusaktide ja uue õigusraamistiku väljatöötamiseks ning tööstuse juhitavate lahenduste väljatöötamiseks, mis toetavad selle rakendamist ja aitavad selles valdkonnas jätkuvat edu saavutada.

Kohustuste järjepidevaks ja tõhusaks kohaldamiseks on vaja, et allakirjutanutel oleks poliitilisest ja temaatilisest reklaamist ühesugune arusaam, võttes piisavalt arvesse kehtivaid riiklikke õigusraamistikke. Allakirjutanud peaksid tagama, et nad järgivad kohaldatavaid õigusakte, ja viima oma tavad kooskõlla tulevase õigusaktiga, mis käsitleb kinnimakstud poliitilise sisu läbipaistvust.

5.1 Poliitilise ja temaatilise reklaami selge märgistamine

Tegevusjuhend peaks sisaldama suuremaid kohustusi, millega tagatakse nii poliitilise kui ka temaatilise reklaami läbipaistvus ja avalikustamine, võttes arvesse kavandatava digiteenuste õigusakti asjakohaseid sätteid³⁴ ja tulevast seadusandlikku algatust poliitilise reklaami läbipaistvuse kohta ning piiramata olemasolevaid õigusraamistikke. Need reklaamid peaksid olema selgelt ja arusaadavalt märgistatud kui kinnimakstud sisu ning kasutajatel peab olema võimalik aru saada, et kuvatav sisu sisaldab poliitiliste või

³² Nagu komisjon on märkinud, on platvormide eeskirjadel mitmeid eesmärke, millest mõned ei ole mõeldud spetsiaalselt desinformatsiooni vastu võitlemiseks – nt puudutavad need kinnitamata ärilisi väiteid ja ebaausad äritavasid. Vt SWD(2020) 180 final.

³³ Kuigi tegevusjuhendis puudub praegu temaatilise reklaami ühtne määratlus, tundub valitsevat üksmeel, et temaatiline reklaam on reklaam, mis sisaldab kinnimakstud sisu ühiskondlikel teemadel või on seotud üldist huvi pakkuva aruteluga, mis võib mõjutada avalikku arvamust. Selliste küsimuste hulka kuuluvad näiteks kliimamuutused, keskkonnaküsimused, sissereanne ja COVID-19.

³⁴ Elköige artiklit 24.

ühiskondlike küsimustega seotud reklaami. Tugevdatud tegevusjuhend võiks sisaldada ühiseid kriteeriume ja näiteid poliitiliste ja temaatiliste reklaamide tähistamiseks ja märgistamiseks. Vajaduse korral peaksid allakirjutanud kasutama asjakohaseid teadusuuringuid, et parandada märgiste tõhusust kasutajate teavitamisel³⁵. Tegevusjuhend peaks sisaldama kohustusi, mille eesmärk on tagada, et kui kasutajad jagavad poliitilisi või temaatilisi reklaame orgaanilise sisuna³⁶, jääksid märgised püsima ning sisu oleks jätkuvalt selgelt äratuntav reklaamina.

5.2 Poliitilise ja temaatilise reklaami kontrollimise ja läbipaistvusega seotud kohustused

Allakirjutanud, kes avaldavad poliitilist või temaatilist reklaami, peaksid tagama, et reklaamija isik on kasutajatele nähtav, ning neile tuleks kehtestada läbipaistvuskohustused kooskõlas kavandatava digiteenuste õigusakti nõuetega³⁷.

Samuti peaksid allakirjutanud tegema mõistlikke jõupingutusi, et tagada tõhusate isikusamasuse kontrollimise ja lubade andmise süsteemide abil, et kõik vajalikud tingimused on täidetud, enne kui nad lubavad sellist reklaami esitada.

5.3 Sõnumiplatvormide läbipaistvus

Läbivaadatud tegevusjuhend peaks sisaldama uusi, kohandatud kohustusi, mis käsitlevad sõnumiplatvormide kasutamist poliitilise ja temaatilise reklaami levitamiseks, järgides täielikult isikuandmete kaitse üldmäärust ja ELi nõudeid eraelu puutumatuse kohta elektroonilise side teenuste puhul. Eespool nimetatud nõuet, et kui kinnimakstud poliitilist sisu jagatakse kasutajate vahel, peaks see jätkuvalt olema tähistatud kinnimakstud sisuna, tuleks võimalikult suures ulatuses kohaldada ka sellise kinnimakstud poliitilise sisu suhtes, mida jagatakse sõnumiplatvormide kaudu. Selleks peaksid allakirjutanud töötama välja lahendused, mis ühilduvad sõnumiplatvormides sageli kasutatava krüpteerimistehnoloogiaga, ilma et see nõrgendaks krüpteerimist.

5.4 Suunatud poliitiline reklaam

Poliitilise reklaami täppissuunamine võib tekitada mitmesuguseid probleeme. See tõstatab andmekaitse-eeskirjade järgimisega seotud küsimusi, sest täppissuunamine põhineb isikuandmetel ja hõlmab mõnikord keerukaid psühholoogilise profileerimise tehnikaid³⁸. See võib mõjutada valijate õigust saada teavet, kuna täppissuunamine võimaldab poliitilistel reklaamijatel saata sihtrühmale kohandatud sõnumeid, samal ajal kui teised sihtrühmad võivad sellest teabest ilma jääda. Täppissuunamine raskendab selliste reklaamide fakti- ja muud kontrolli ning üksikisikute õiguste teostamist,

³⁵ Dobber jt, „Effectiveness of online political ad disclosure labels: empirical findings“, märts 2021: https://www.uva-icds.net/wp-content/uploads/2021/03/Summary-transparency-disclosures-experiment_update.pdf.

³⁶ Orgaaniline sisu on tasuta sisu, mida kasutajad jagavad omavahel ilma selle eest maksmata. See hõlmab ka olukordi, kus kasutajad jagavad omavahel kinnimakstud sisu, millest saab siis orgaaniline sisu.

³⁷ Digiteenuste õigusakti ettepanek, artikkel 30.

³⁸ Konkreetseid läbipaistvuskohustused on lisatud nii digiteenuste õigusakti ettepanekusse kui ka digiturgude õigusakti ettepanekusse.

sealhulgas seoses andmekaitsega. See omakorda võib suurendada poliitilise polariseerumise ohtu³⁹.

Tugevdatud tegevusjuhend peaks aitama piirata või vältida riske, mis on seotud poliitilise ja/või temaatilise reklaami täppissuunamisega üksikisikutele. Sellega seoses tuleks tagada isikuandmete kaitse üldmääruse ja muude asjakohaste õigusaktide täielik järgimine, eelkõige nõusoleku küsimine juhtudel, kus see on nõutav⁴⁰. Teabe kättesaadavust tuleks lihtsustada, et pädevad asutused saaksid täita oma järelevalve- ja täiteülesandeid.

Allakirjutanud peaksid võtma kohustuse tagada, et kodanikke teavitatakse selgelt sellest, kui neile näidatakse täppissuunatud reklaame, ning et kasutajatele antakse asjakohast teavet selleks kasutatavate kriteeriumide ja andmete kohta. Nad peaksid rakendama tugevaid seonduvaid läbipaistvusmeetmeid, sealhulgas spetsiaalseid otsingut võimaldavaid reklaamikogusid, mis sisaldavad kõiki konkreetsetele kasutajarühmadele esitatud täppissuunatud reklaame⁴¹ ning teavet suunamis- ja esitamiskriteeriumide kohta.

5.5 Täiustatud reklaamihoidlad ja rakendusliideste (APIde) minimaalsed funktsioonid

Tugevdatud tegevusjuhend peaks tagama, et sellele alla kirjutanud platvormid kohustuvad parandama oma poliitilise reklaami hoidlates sisalduva teabe terviklikkust ja kvaliteeti, nii et need sisaldaksid kogu kinnimakstud poliitilist sisu. Need hoidlad peaksid andma ajakohast ja korrapäraselt uuendatavat teavet liikmesriikide poliitilise reklaami tellijate reklaamimahu ja -eelarve kohta, iga reklaami internetis esitamise kordade arvu kohta ning reklaamija kasutatavate suunamiskriteeriumide kohta, võttes arvesse kavandatava digiteenuste õigusakti asjaomaseid sätteid ja tulevast õigusakti ettepanekut poliitilise reklaami kohta⁴².

Mõned platvormid on välja töötanud rakendusliidesed (APId) või muud liidesed, mis võimaldavad kasutajatel ja teadlastel nende poliitilise reklaami hoidlates kohandatud otsinguid teha. Nende rakendusliideste funktsioonid on aga väga piiratud. Tugevdatud tegevusjuhend peaks tagama, et platvormide poliitilise reklaami hoidlate rakendusliidesed sisaldavad minimaalselt vajalikke funktsioone ja otsingukriteeriume, mis võimaldavad kasutajatel ja teadlastel teha kohandatud otsinguid, et saada reaajas standardvormingus andmeid, ning võimaldavad lihtsamat platvormidevahelist võrdlemist, teadusuuringuid ja järelevalvet. Kui luuakse temaatilise reklaami hoidlaid, peaksid ka neil olema sarnased rakendusliidese funktsioonid ja otsinguvõimalused. Võetud kohustused peaksid tagama ka laialdase juurdepääsu rakendusliidestele ning selle, et rakendusliideste funktsioone ajakohastatakse korrapäraselt, et need vastaksid teadlaste vajadustele.

³⁹ Vt nt Papakiriakopoulos jt, „Social media and microtargeting: Political data processing and the consequences for Germany“, Big Data & Society, november 2018, doi 10.1177/2053951718811844, või Lewandowsky jt, „Understanding the influence of online technologies on political behaviour and decision-making“, EUR 30422 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

⁴⁰ Täiendavate juhiste saamiseks vt Euroopa Andmekaitseinspektsiooni suuniseid [05/2020 määruse \(EL\) 2016/679 kohase nõusoleku kohta](#) ja [08/2020 sotsiaalmeedia kasutajatele suunatud reklaami kohta](#) (need sisaldavad näited selle kohta, millal on nõusolek suunatud reklaami puhul nõutav).

⁴¹ Näiteks saab vajalike andmetega varustatud reklaamiteeke kasutada selleks, et kontrollida veebis poliitiliste sõnumite ajaliselt võrdset esitamist.

⁴² Vt digiteenuste õigusakti ettepaneku artikkel 30.

6 TEENUSTE USALDUSVÄÄRSUS

Tugevdatud tegevusjuhendis tuleks põhjalikult käsitleda praeguseid ja uusi manipuleeriva käitumise vorme, mida kasutatakse desinformatsiooni levitamiseks. Selles tuleks arvesse võtta desinformatsiooni leviku muutuvat olemust ja laiemaid riske, näiteks asjaolu, et desinformatsioonikampaaniad võivad olla osa julgeolekuga seotud hübriidohtudest, eelkõige koostoimes küberrünnetega⁴³. Tegevusjuhend peaks sisaldama kohandatud kohustusi kitsaskohtadega tegelemiseks ning läbipaistvuse ja vastutuse tagamiseks seoses meetmetega, mida allakirjutanud võtavad selleks, et piirata manipuleerivat käitumist, mis teenusetingimuste kohaselt ei ole nende teenuste puhul lubatud, pidades silmas ka kavandatavas digiteenuste õigusaktis sätestatud tulevase regulatiivseid nõudeid⁴⁴.

6.1 Ühine arusaam lubamatust manipuleerivast käitumisest

Ühtse lähenemisviisi tagamiseks tuleks tugevdatud tegevusjuhendiga tagada, et allakirjutanud lepivad kokku teenusteüleses arusaamas manipuleerivast käitumisest, mis ei ole nende teenuste puhul lubatud, sealhulgas „mitteautentsest käitumisest“, ilma et see piiraks kehtivaid ELi ja liikmesriikide õigusakte. See arusaam peaks olema piisavalt lai, et hõlmata kõiki käitumisviise, mille kaudu pahatahtlikud osalejad võivad püüda teenustega manipuleerida. Selleks peaksid allakirjutanud koostama põhjaliku loetelu manipuleerimistaktikatest, -tehnikatest ja -menetlustest, mis kujutavad endast lubamatut mitteautentset käitumist nende teenuste puhul. Need tehnikad peaksid olema piisavalt täpselt määratletud, et oleks võimalik võrrelda lubamatu käitumise levimust eri platvormidel ning nende vastu võetavate meetmete tõhusust. Ühine arusaam peaks andma allakirjutanutele, reguleerivatele asutustele, kodanikuühiskonnale ja muudele sidusrühmadele ühise sõnavara, et arutleda internetis leviva desinformatsiooni ja manipuleerimise probleemide üle nii tegevusjuhendi raames kui ka muudel foorumitel, nagu ELi kiirhoiatussüsteem ja valimiskoostöö võrgustik, ning kavandatava digiteenuste õigusakti kohaldamise ettevalmistamisel. Seejuures tuleks võtta arvesse kiiresti muutuvat olukorda seoses taktikate, tehnikate ja menetlustega ning kajastada neid võimalikke muutusi terminoloogia ja määratluste väljatöötamisel.

6.2 Suuremad kohustused lubamatu manipuleeriva käitumise piiramiseks

Tugevdatud tegevusjuhendis tuleks sätestada lubamatu manipuleeriva käitumise valdkonnas uued kohustused, mis hõlmavad kõiki manipuleerimistehnikaid ja nõuavad tõhusaid meetmeid nende vastu võitlemiseks. Kohustustes tuleks nõuda, et allakirjutanud käsitleksid muutuva manipuleerimistehnikaid, nagu häkkimise ja lekitamise operatsioonid, konto hõivamine, mitteautentsete rühmade loomine, näosarnasuspettus, süvavõltsingud, libakohustuste ostmine või mõjutajate läbipaistmatu kaasamine. Lisaks peaksid kohustused mitte ainult nõudma allakirjutanutelt asjakohaste eeskirjade avaldamist, vaid kehtestama ka põhielemendid, eesmärgid ja võrdlusalused meetmete jaoks, mida võetakse lubamatu manipuleeriva käitumise vastu võitlemiseks. Tugevdatud tegevusjuhendis tuleks arvesse võtta läbipaistvuskohustusi tehisintellektisüsteemidele,

⁴³ Ühisteatis „Vastupanuvõime tugevdamine ja suutlikkuse suurendamine võitluseks hübriidohtudega“ (JOIN(2018)16 final).

⁴⁴ Digiteenuste õigusakti ettepaneku artikli 26 lõike 1 punktis c on teenustega tahtlik manipuleerimine määratletud süsteemse riskina, mille vastu väga suured platvormid peavad võtma riskimaandamismeetmeid.

mis loovad sisu või manipuleerivad sellega, ning tehisintellekti õigusakti ettepanekuga⁴⁵ keelatud manipuleerivate tavade loetelu.

6.3 Kohustuste, koostöö ja läbipaistvuse kohandamine

Selleks et tagada tegevusjuhendi jätkuv asjakohasus ja sobivus, tuleks tugevdatud tegevusjuhendiga luua mehhanism, mille abil saab selles sisalduvaid kohustusi aja jooksul kohandada, tuginedes uusimatele tõenditele pahatahtlike osalejate tegevuse ning taktikate, tehnikate ja menetluste kohta.

Allakirjutanud peaksid võtma kohustuse luua teabevahetuskanalid oma usalduse, küberturvalisuse ja ohutusega tegelevate meeskondade vahel. Need teabevahetuskanalid peaksid hõlbustama ennetavat teabevahetust mõjutusoperatsioonide ja välissekkumiste kohta allakirjutanute teenuste foruumis, et vältida selliste kampaaniate taasilmumist muudel platvormidel. Tulemused ja õppetunnid tuleks lisada allakirjutanute igaaastastesse järelevalvearuannetesse, neid tuleks arutada alalises tööühendas⁴⁶ ning need tuleks teha korrapäraselt kättesaadavaks levinud andmevormingutes⁴⁷.

Kohustustega tagatakse, et kasutajatele teatatakse selgelt kõikidest eeskirjadest ja meetmetest, sealhulgas läbipaistvuskeskuse kaudu⁴⁸. Samuti peaksid allakirjutanud kohustuma kohaldama kõigi lubamatu manipuleeriva käitumise vastaste meetmete suhtes ettevõttesisest kaebuste käsitlemise süsteemi, võttes arvesse kavandatava digiteenuste õigusakti asjakohaseid sätteid⁴⁹.

7 KASUTAJATE VÕIMESTAMINE

Kasutajate võimestamine on desinformatsiooni mõju piiramise võti. Parem arusaamine internetipõhiste teenuste toimimisest ja vahenditest, mis soodustavad vastutustundlikumat käitumist internetis ning võimaldavad kasutajatel teha kindlaks vale ja/või eksitavat sisu ja sellest teatada, võib desinformatsiooni levikut oluliselt piirata. Tegevusjuhendis sisalduvaid kohustusi selles valdkonnas tuleks laiendada nii, et need hõlmaksid mitmesuguseid teenuseid ja sisaldaksid näiteks spetsiaalseid kohustusi seoses sõnumiteenustega. Samuti peaksid need sisaldama mehhanisme allakirjutanute poolt kasutajate teadete põhjal võetud meetmete vaidlustamiseks. Allakirjutanud peaksid samuti pöörama erilist tähelepanu laste olukorrale, sest nemad võivad olla desinformatsiooni suhtes eriti haavatavad.

7.1 Meediapädevust edendavad meetmed

Mitmed allakirjutanud on teinud jõupingutusi meediapädevuse valdkonnas, pakkudes kasutajatele vastavaid vahendeid. Tugevdatud tegevusjuhendi kohaselt peaksid allakirjutanud neid jõupingutusi kindlasti jätkama ja eelkõige paremini kaasama meediapädevuse kogukonda vahendite kavandamisse ja rakendamisse ning oma teenustes

⁴⁵ COM (2021) 206 final.

⁴⁶ Alalise tööühenda kohta vt punkti 9.2.3 allpool.

⁴⁷ Seejuures tuleks arvesse võtta ka AMITTi (Adversarial Misinformation and Influence Tactics and Techniques) raamistikku: <https://cogsec-collab.org/>

⁴⁸ Läbipaistvuskeskuse kohta vt punkti 9.2.2 allpool.

⁴⁹ Eelkõige artiklit 17, mida juba kohaldatakse otsuste suhtes, mis ei ole kooskõlas kasutamistingimustega, sealhulgas otsused sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise kohta, teenuse kasutajale teenuse osutamise osalise või täieliku lõpetamise kohta ning teenuse kasutaja konto ajutise blokeerimise või sulgemise kohta.

toimuvate meediapädevuse kampaaniate hindamisse, sealhulgas laste kaitsmiseks. Need jõupingutused võiks viia kooskõlla ka komisjoni algatustega meediapädevuse valdkonnas⁵⁰, sealhulgas uue digiõppe tegevuskavaga (2021–2027)⁵¹, et kasutada ära sünergiavõimalusi. Siin saavad komisjoni meediapädevuse eksperdirühm⁵² ja EDMO pakkuda tuge alalise aruteluraamistiku loomiseks.

7.2 Ohutu kavandamise kohustus

Internetipõhiste teenuste kavandamisel ja arhitektuuril on oluline mõju kasutajate käitumisele⁵³. Allakirjutanud peaksid seetõttu kohustuma hindama oma süsteemidest tulenevaid riske ja kavandama oma teenuseid viisil, mis minimeerib desinformatsiooni leviku ja võimendamisega⁵⁴ seotud riske⁵⁵. See võib hõlmata ka süsteemi arhitektuuri eeltestimist. Allakirjutanud peaksid samuti investeerima teadusuuringutesse ning arendama toote selliseid omadusi, mis suurendavad kasutajate kriitilist mõtlemist ning teenuste vastutustundlikku ja ohutut kasutamist.

Digiplatvormid võiksid teha koostööd ka tehnoloogiliste lahenduste pakkujatega, et integreerida oma teenustesse lahendused, mis võimaldavad kontrollida digitaalse sisu autentsust või täpsust või tuvastada selle lähtekohta või allikat⁵⁶.

Tehisintellektil põhinevate internetipõhiste süsteemide pakkujad peaksid võtma arvesse ka kavandatava tehisintellekti õigusakti asjakohaseid sätteid.

7.3 Soovitussüsteemide vastutus

Teabe esitamise järjekorra kindlaksmääramise kaudu on soovitussüsteemidel oluline mõju sellele, millist teavet kasutajad tegelikult vaatavad. On ülimalt oluline, et tugevdatud tegevusjuhendile allakirjutanud kohustuksid muutma oma soovitussüsteemid teabe tähtsuse järjekorda seadmiseks kasutatavate kriteeriumide osas läbipaistvaks, jättes kasutajatele võimaluse järjestamisalgoritme kohandada. Seejuures tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta meediavabaduse põhimõtet ja digiteenuste õigusakti ettepaneku asjakohaseid sätteid⁵⁷.

⁵⁰ Vt eelkõige Euroopa demokraatia tegevuskavas (COM (2020) 790 final) ning meedia ja audiovisuaalvaldkonna tegevuskavas (COM (2020) 784 final) sisalduvaid meetmeid.

⁵¹ Digiõppe tegevuskavas (COM (2020) 624 final) esitatakse ettepanek töötada välja suunised õpetajatele ja haridustöötajatele, et võidelda desinformatsiooni vastu ning edendada digikirjaoskust hariduse ja koolituse kaudu.

⁵² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-literacy>

⁵³ Vt nt Lewandowsky jt, „Understanding the impact of online technologies on political behaviour and decision-making“, EUR 30422 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2020.

⁵⁴ Lihtne tehniline sekkumine (näiteks hüpikteated, kus küsitakse kasutajatelt, kas nad tõesti soovivad jagada linke, mida nad ei ole vaadanud) võib innustada kasutajaid kontrollima sisu enne selle levitamist ja seega aidata piirata vale ja/või eksitava teabe levitamist heausksete kasutajate poolt. Näited: Twitteri „Check it out before you Tweet it“: <https://help.twitter.com/en/using-twitter/how-to-retweet>; YouTube'i faktikontrolli teabelingid: <https://support.google.com/youtube/answer/9229632?hl=en>; Facebooki hüpikaken enne faktikontrollija poolt ümber lükatud sisu jagamist: <https://www.facebook.com/journalismproject/programs/third-party-fact-checking/faqs>; TikTok „Know your Facts tool“: <https://newsroom.tiktok.com/en-gb/taking-action-against-covid-19-vaccine-misinformation>.

⁵⁵ Vt digiteenuste õigusakti ettepaneku artikli 26 lõike 1 punkti c seotud riskihindamise kohta.

⁵⁶ Suuniste punktis 3.3 kutsutakse tegevusjuhendit allkirjastama sidusrühmi, kes saavad anda panuse desinformatsiooni vastu võitlemisele kaasa aitavate vahendite või lahenduste kaudu.

⁵⁷ Eelkõige artikleid 26, 27 ja 29.

Kohustused peaksid hõlmama ka konkreetseid meetmeid selleks, et vähendada desinformatsiooni massilist levikut põhjustavate soovitusüsteemidega seotud riske, näiteks jätta soovitatava sisu hulgast välja vale ja/või eksitav teave, kui sõltumatud faktikontrollijad on selle ümber lükanud, ning veebilehed ja osalejad, kes pidevalt levitavad desinformatsiooni.

7.4 Avalikku huvi pakkuva usaldusväärse teabe nähtavus

COVID-19 pandeemia on näidanud, et eelkõige kriisi ajal on oluline levitada avalikku huvi pakkuvat usaldusväärset teavet, näiteks tervishoiuasutuste esitatud teavet haiguste ennetamise meetmete või vaktsiinide ohutuse kohta⁵⁸. Allakirjutanud on kasutanud mitmesuguseid lahendusi, et anda kasutajatele sellist teavet ning muuta see nähtavaks ja lihtsasti juurdepääsetavaks. Sellele kogemusele tuginedes peaksid tugevdatud tegevusjuhendile allakirjutanud kindlasti edasi arendama ja rakendama konkreetseid vahendeid (nt infotahvlid, bännerid, hüplikaknad, kaardid ja viidad), mis erilist avalikku ja ühiskondlikku huvi pakkuvatel teemadel või kriisiolukordades seavad esikohale autoriteetsed allikad ja suunavad kasutajad nende juurde.

Selleks et süvendada kehtivas tegevusjuhendis sisalduvat kohustust⁵⁹ tõsta esile asjakohast, autentset ja autoriteetset sisu, peaksid allakirjutanud samuti võtma kohustuse avaldada teavet, milles kirjeldatakse meetodikat, mida nende soovitusüsteemid sellega seoses kasutavad. See teave tuleks lisada läbipaistvuskeskusesse. Tegevusjuhendile allakirjutanud peaksid võimaluse korral tagama, et see teave on kontrollitav kolmandate isikute poolt või sõltumatu auditi abil, võttes arvesse ka digiteenuste õigusakti ettepaneku asjakohaseid sätteid.

7.5 Hoiatused kasutajatele, kes kasutavad või on kasutanud vale või eksitavat sisu

Vale ja/või eksitava teabe ümberlükkamine on desinformatsiooni ohjeldamiseks väga oluline⁶⁰. Mitu allakirjutanut teevad koostööd sõltumatute faktikontrollijatega ja/või on loonud asutusesisesed modereerimismeeskonnad, et vale või eksitavat sisu märgistada. Paraku ei sisalda tegevusjuhend praegu vastavaid kohustusi. Seega – täiendades kohustusi, et tagada järjepidev faktikontroll, nagu on kirjeldatud allpool punktis 8.3 – peaksid allakirjutanud võtma kohustuse luua kõigi nende ELi keelte jaoks, milles nende teenust osutatakse, süsteemid valeks või eksitavaks tunnistatud sisu korrapäraseks ja järjepidevaks märgistamiseks ning suunatud hoiatuste andmiseks kasutajatele, kes on sellise sisuga kokku puutunud. Allakirjutanud peaksid võtma kohustuse teavitada kasutajaid sellest, miks konkreetne sisu või konto on märgistatud, järjekorras tahapoole paigutatud või selle suhtes on võetud muid meetmeid, ning sellise tegevuse alusest. Allakirjutanud peaksid võtma kohustuse töötada oma märgistus- ja hoiatussüsteemid välja kooskõlas ajakohaste teaduslike tõenditega selle kohta, kuidas maksimeerida sellise sekkumise mõju, tagades eelkõige, et need hoiatused äratavad kasutajate tähelepanu⁶¹.

⁵⁸ COVID-19 seirearuanded sisaldavad andmeid sellist teavet andvate infotahvlite ja bännerite vaatamise ja hiireklõpsude kohta: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/reports-march-actions-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>

⁵⁹ Vt desinformatsiooni käsitleva tegevusjuhendi 8. kohustust.

⁶⁰ The Debunking Handbook 2020: <https://sks.to/db2020>.

⁶¹ Optimeerimine võib olla seotud näiteks hoiatuse visuaalse kujunduse, aja või graafilise esitusega.

7.6 Kahjuliku valeteabe märgistamise funktsioon

Kuigi mõned allakirjutanud juba pakuvad kasutajatele spetsiaalset funktsiooni vale ja/või eksitava teabe märgistamiseks, ei ole see funktsioon veel kättesaadav kõigis teenustes. Tugevdatud tegevusjuhend peaks sisaldama konkreetset kohustust, et allakirjutanud pakuksid oma teenustes kasutajatele kasutajasõbralikke ja tõhusaid võimalusi märgistada desinformatsiooni, mis võib põhjustada avalikku või individuaalset kahju. See funktsioon peaks toetama ka märgistussüsteeme ja -mehhanisme, mis aitavad kindlaks teha juba teistes keeltes või muudes teenustes väärinfona märgitud sisu, austades täielikult sõnavabadust. Kohustuses tuleks täpsustada, et seda funktsiooni tuleb nõuetekohaselt kaitsta kuritarvitamise eest (nt massiline märgistamine teiste vaigistamiseks) ja see peab olema kättesaadav kõigis ELi liikmesriikide keeltes, milles neid teenuseid osutatakse. Meetmed, mida allakirjutanud märgistatud sisu suhtes võtavad, peaksid austama sõnavabadust ega tohiks olla ebaproportsionaalsed. Selle valdkonna meetmed võiksid hõlmata märgistatud sisu läbipaistvat faktikontrolli koos järelmeetmetega, nagu sisu tähistamine, kui see on asjakohane. Allakirjutanud peaksid võtma kohustuse anda kasutajatele tagasisidet nende märgistatud sisu kohta, näiteks selle kohta, kas sisu on läbi vaadatud, ning kui on, siis hindamise tulemuste ja sisu suhtes võetud meetmete kohta. Kasutajaid, kelle sisu või kontode suhtes on selliseid meetmeid kohaldatud, tuleks samuti teavitada, et nad mõistaksid võetud meetmete põhjuseid, ning neil peaks olema juurdepääs asjakohasele ja läbipaistvale mehhanismile, et esitada kaebus ja taotleda õiguskaitset kohaldatud meetmete vastu.

7.7 Teadlikku internetikasutust soodustavad näitajad

Tugevdatud juhendi eesmärk ei ole hinnata toimetatud sisu tõepärasust. Arvestades aga internetis kättesaadava teabe rohkest, seisavad kasutajad silmitsi probleemiga, milliseid teabeallikaid kasutada ja usaldada. Usaldusväarsuse näitajad, mis keskenduvad allika usaldatavusele ja mille on välja töötanud sõltumatud kolmandad isikud koostöös uudistemeediaga, sealhulgas ajakirjanike ühenduste ja meediavabaduse organisatsioonide ning faktikontrollijatega, võivad aidata kasutajatel teha teadlikke valikuid⁶².

Allakirjutanud võiksid hõlbustada juurdepääsu sellistele näitajatele, andes kasutajatele võimaluse neid oma teenustes kasutada. Sel juhul peaks tugevdatud tegevusjuhend tagama, et allakirjutanud tagavad selliste kolmandate isikute näitajate, sealhulgas nende meetoodika läbipaistvuse.

Selliste usaldusväarsuse näitajate rakendamine peaks olema täielikult kooskõlas meediavabaduse ja -pluralismi põhimõtetega. Seepärast tuleks jätta kasutajate otsustada, kas nad soovivad selliseid vahendeid kasutada⁶³.

7.8 Sõnumirakendustes leviva desinformatsiooni ohjeldamise meetmed

Lisaks hiljutistele algatustele, mis on välja töötatud koostöös faktikontrollijatega⁶⁴, peaksid allakirjutanud, kes pakuvad privaatsõnumirakendusi, katsetama ja rakendama

⁶² Sellised näitajad on näiteks globaalne desinformatsiooniindeks (GDI), ajakirjanduse usaldusväarsuse algatus (JTI), usaldusprojekt Trust Project ning teenus NewsGuard.

⁶³ Teabeallikate usaldusväarsuse hindamise vahendid, näiteks nn usaldusmärgid, tuleks teha kasutajatele kättesaadavaks, et nad saaksid soovi korral nendega tutvuda. Kasutajatele võiks anda ka võimaluse kasutada meediaallikate usaldusväarsust näitavaid signaale automatiseeritud süsteemides, mis valivad ja järjestavad kasutaja voos näidatavat sisu.

tehnilisi vahendeid, mis aitavad kasutajatel selliste teenuste kaudu levitatavat desinformatsiooni tuvastada. Sellised lahendused peaksid olema kokkusobivad teenuse olemusega, eelkõige õigusega erasuhtlusele, ega tohiks nõrgendada krüpteerimist. Sellised vahendid võivad näiteks aidata kasutajatel kontrollida, kas neile saadetud konkreetne sisu on osutunud faktikontrolli käigus valeks. Seda on võimalik saavutada näiteks lahenduste abil, mis tekitavad nähtavad faktikontrolli märgised, kui sotsiaalmeedia sisu levitatakse sõnumirakenduses. Allakirjutanud võiksid kaaluda ka lahendusi, mis võimaldavad kasutajatel kontrollida sõnumirakenduse kaudu saadud sisu faktikontrolli andmekogu abil.

8 TEADUSRINGKONDADE JA FAKTIKONTROLLIJATE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE

Võttes arvesse teadusringkondade ja faktikontrollijate olulist panust tõhusasse desinformatsiooni vastu võitlemise strateegiasse, tuleks tugevdatud tegevusjuhendis sätestada raamistik, mille alusel nad saavad piisava juurdepääsu platvormi andmetele ja piisava toetuse oma tegevusele.

8.1 Juurdepääs allakirjutanute andmetele desinformatsiooni uurimise eesmärgil

Kuna teadlased pakuvad tõenditel põhinevat analüüsi, on neil oluline roll desinformatsiooniga seotud riskide arengu mõistmisel⁶⁵ ning nad võivad aidata välja töötada riskimaandamismehhanisme. See töö sõltub suurel määral juurdepääsust platvormide andmetele. Kavandatav digiteenuste õigusakt pakub reguleerivat mehhanismi atesteeritud teadlaste juurdepääsuks platvormide teenustest tulenevate riskide uurimiseks vajalikele andmetele⁶⁶. Tugevdatud tegevusjuhend peaks looma raamistiku, mis võimaldab teadlastele juba enne digiteenuste õigusakti vastuvõtmist vajaliku juurdepääsu platvormide andmetele ning aitab pikemas perspektiivis välja töötada konkreetse andmetele juurdepääsu raamistiku, mis on kohandatud desinformatsiooni nähtuse uurimiseks.

8.1.1 Andmetele juurdepääsu üldraamistik

Tugevdatud tegevusjuhendi puhul peaksid asjaomased allakirjutanud, eelkõige platvormid, kohustuma ühiselt looma tugeva raamistiku andmetele juurdepääsuks teadusuuringute eesmärgil. Juurdepääsutingimused peaksid olema läbipaistvad, avatud ja mittediskrimineerivad, proportsionaalsed ja põhjendatud. Isikuandmete puhul peavad tingimused olema kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega. Üldiselt peaksid mis tahes andmetele juurdepääsu tingimused austama õigust erasuhtlusele ning kaitsma kõigi asjaomaste isikute õigusi ja õigustatud huve.

Allakirjutanud peaksid raamistiku välja töötama koostöös teadusringkondade, EDMO ja asjaomaste riiklike ametiasutustega. Kohustused peaksid sisaldama üksikasjalikku ajakava raamistiku kavandamisel ja rakendamisel oodatavate edusammude kohta.

Raamistikus tuleks kaaluda erinevaid andmetele juurdepääsu režiime koos asjakohaste kaitsemeetmetega i) anonüümseks muudetud ja isikustamata andmete ning ii) täiendavat

⁶⁴ Faktikontrolliga tegelevad organisatsioonid, keda toetavad mõned sõnumirakenduste pakkujad, annavad sõnumirakenduste kasutajatele võimaluse lasta selliste privaatkanalite kaudu saadud sõnumeid kontrollida: <https://faq.whatsapp.com/general/ifcn-fact-checking-organizations-on-whatsapp/?lang=en>

⁶⁵ See on oluline ka allakirjutanute, komisjoni, pädevate riiklike asutuste ja üldsuse teavitamiseks.

⁶⁶ Eelkõige artikkel 31.

kontrolli vajavate andmete, sealhulgas isikuandmete jaoks. Raamistik peaks võimaldama reaajas juurdepääsu teatavat liiki andmetele, et võimaldada tekkivate või muutuvate riskide kiiret hindamist ja asjakohaste riskimaandamisemeetmete kavandamist.

Kuni raamistik on väljatöötamisel, peaksid allakirjutanud katsetama ajutisi lahendusi. Näiteks võiks nn aedikute kasutamine anda piiratud arvule teadlastele juurdepääsu asjakohastele platvormiandmetele konkreetsetel teemadel uuringute tegemiseks, et saada raamistiku kavandamiseks vajalikku teavet ja katsetada toimivaid lahendusi eri platvormide andmetele laiemal juurdepääsu tagamiseks.

8.1.2 Juurdepääs anonüümseks muudetud ja isikustamata andmetele

Tugevdatud tegevusjuhend peaks sisaldama kohustust tagada teadusuuringute eesmärgil võimaluse korral pidev, reaajas, stabiilne ja ühtlustatud juurdepääs anonüümseks muudetud, agregeeritud või muudele isikustamata andmetele rakendusliidest või muude avatud ja juurdepääsetavate tehniliste lahenduste abil, mis võimaldavad andmekogusid täielikult kasutada.

Juurdepääs andmelahendustele peaks hõlbustama andmete otsimist ja analüüsi. Asjaomased allakirjutanud peaksid tagama, et juurdepääsusüsteemide funktsioonid vastavad teadlaste vajadustele ja on koostalitlusvõimelised. Kohustustega tuleks tagada menetlused juurdepääsusüsteemide talitlushäiretest teatamiseks ning juurdepääsu taastamiseks ja katkiste funktsioonide parandamiseks mõistliku aja jooksul.

8.1.3 Juurdepääs täiendavat kontrolli vajavatele andmetele, sealhulgas isikuandmetele

Andmed, mis võivad sisaldada isikuandmeid, sealhulgas tundlikke isikuandmeid⁶⁷, nõuavad lisaturvalisust ja kaitsemeetmeid. Asjakohast kaitset väärivad ka konfidentsiaalne teave, eelkõige ärisaladused, ning platvormide teenuste turvalisusega seotud andmed. Samal ajal peaks andmetele juurdepääsu raamistik võimaldama teadlastele juurdepääsu vähemalt sellistele andmekogudele, mis on vajalikud desinformatsiooni allikate, vektorite, meetodite ja levimustrite mõistmiseks.

Selleks tuleks tegevusjuhendis kehtestada läbipaistev menetlus, mis hõlmaks kõiki asjaomaseid sidusrühmi, eelkõige platvorme ja teadusringkondi, et määrata kindlaks kõnealustele andmekogumitele juurdepääsu tingimused. Põhimõtteliselt peaksid tingimused olema kõigi platvormide puhul standardsed ja ühesugused. Menetlus peaks muu hulgas reguleerima i) miinimumstandardeid ja -kvalifikatsiooni teadlaste puhul, kellele antakse juurdepääsu, ii) kättesaadavaks tehtavate andmete miinimumkategoriasid, iii) tehnilisi ja korralduslikke turvameetmeid, mida tuleb selliste andmete töötlemisel järgida, sealhulgas eesmärgi piiramist ja võimalikult väheste andmete kogumist, ning iv) pseudonüümitud andmete puhul meetmeid, mida on vaja andmesubjektiga taasseostamise vältimiseks⁶⁸.

⁶⁷ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 tähenduses.

⁶⁸ Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt peab isikuandmete avalikustamine põhinema selgel õiguslikul alusel koos asjakohaste kaitsemeetmetega, muu hulgas tuleb järgida artiklis 9 sätestatud andmete eriliikide töötlemise korda.

8.1.4 EDMO roll

Võttes arvesse EDMO sõltumatust ja koordineerimisülesandeid, võiks ta pakkuda tuge andmetele juurdepääsu valdkonnas, sealhulgas suuniseid, mis käsitlevad muu hulgas kättesaadavaks tehtavate andmete kategooriaid, andmete töötlemise eesmärgi ning asjakohaseid turvameetmeid isikuandmete töötlemiseks ja anonüümseks muudetud andmete andmesubjektiga taasseostamise vältimiseks.

EDMO kaasabil tehakse tööd selle nimel, et uurida võimalusi isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 40 kohase toimimisjuhendi koostamiseks, mille eesmärk on tagada eraelu puutumatuse ja andmekaitse tingimuste nõuetekohane kohaldamine platvormide ja teadlaste vahelise isikuandmete jagamise suhtes. Isikuandmete kaitse üldmääruses on sätestatud isikuandmete töötlemise üldtingimused, mis hõlmavad ka isikuandmete jagamist platvormidelt teadlastele. Selline toimimisjuhend vähendaks õiguslikku ebakindlust ja riske platvormide jaoks, mis pakuvad juurdepääsu andmetele, ning tagaks turvalise ja ühtlustatud keskkonna isikuandmete töötlemiseks teadusuuringute eesmärgil⁶⁹. Tugevdatud tegevusjuhend peaks kohustama allakirjutanuid vajaduse korral hõlbustama isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 40 kohase toimimisjuhendi väljatöötamist.

8.1.5 Muude sidusrühmade juurdepääs andmetele

Muud sidusrühmad, nagu kodanikuühiskonna organisatsioonid, mitteakadeemilised uurimiskeskused ja uurivad ajakirjanikud, mängivad samuti olulist rolli desinformatsioonikampaaniate avastamisel ja analüüsimisel, poliitikameetmete väljatöötamisel ning üldsuse teadlikkuse ja ühiskondliku vastupanuvõime edendamisel. Tegevusjuhendile allakirjutanud peaksid eelkõige liikmesriikides, kus puudub piisav akadeemiline suutlikkus, võimaldama sellistele sidusrühmadele piisaval tasemel juurdepääsu kooskõlas eraelu puutumatuse nõuetega ning kohaldades tugevdatud kontrolli isikuandmete väärkasutamise ja pseudonüümitud andmete andmesubjektiga taasseostamise vastu.

8.2 Allakirjutanute ja teadlaste koostööraamistik

Sõltumatute teadlaste suurema multidistsiplinaarse kogukonna edendamiseks ja võimestamiseks tuleks tegevusjuhendiga luua raamistik läbipaistvaks, avatud ja mittediskrimineerivaks koostööks allakirjutanute ja ELi teadusringkondade vahel seoses teadlastele kättesaadavaks tehtavate vahendite ja toetusega. See raamistik peaks võimaldama teadusringkondadel sõltumatult hallata rahalisi vahendeid, mille allakirjutanud on desinformatsiooni uurimise jaoks kättesaadavaks teinud, määraes kindlaks teaduslikud prioriteedid ja teaduslikul väärtusel põhinevad läbipaistvad rahaeraldamisemenetlused. EDMO võiks aidata selliseid vahendeid eraldada.

⁶⁹ Arutelu sidusrühmadega näitas tegevusjuhendile allakirjutanute ja teadusringkondade toetust sellele algatusele: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/summary-multi-stakeholder-discussions-preparation-guidance-strengthen-code-practice-disinformation>.

8.3 Koostöö faktikontrollijatega

Faktikontrollijatel on desinformatsiooni kui nähtuse käsitlemisel oluline roll⁷⁰. Nad hindavad ja kontrollivad sisu faktide, tõendite ja taustteabe põhjal ning suurendavad kasutajate teadlikkust internetis levivast desinformatsioonist. Tugevdatud tegevusjuhendis tuleks ette näha suurem toetus nende tööle ja suurendada faktikontrolli ulatust kõigis ELi liikmesriikides ja keeltes.

8.3.1 Koostöövormid

Võttes arvesse märkimisväärseid lünki ja faktikontrollialase tegevuse ebaühtlast jaotumist eri teenuste ja liikmesriikide vahel⁷¹, peaksid allakirjutanud platvormid võtma endale kohustuse astuda konkreetseid samme koos selgete eesmärkide ja ajakavaga, et laiendada koostööd faktikontrollijatega ning tagada faktikontrolli järjepidev kohaldamine nende teenuste puhul. Jõupingutused tuleks suunata eelkõige nendele liikmesriikidele ja keeltele, kus faktikontrolli veel ei pakuta⁷².

Seda on võimalik saavutada platvormide ning kõrgetele eetika- ja kutsestandarditele vastavate sõltumatute faktikontrolliorganisatsioonide vaheliste mitmepoolsete kokkulepetega. Sellised kokkulepped peaksid põhinema läbipaistvatel, avatud ja mittediskrimineerivatel tingimustel ning tagama faktikontrollijate sõltumatuse. Kokkulepetega tuleks näha ette õiglane tasu faktikontrollijatele, kui platvormid nende tööd kasutatavad, edendada faktikontrollijate piiriülest koostööd ning hõlbustada faktikontrollivoogu allakirjutanute teenuste vahel.

Arvestades EDMO rolli ühise faktikontrolli edendamisel, sobib EDMO toetama platvorme ja faktikontrollijaid koostööraamistiku väljatöötamises, sealhulgas faktikontrollijate ühise kasutajaliidese loomises, faktikontrollijate vahelises teabevahetuses ja piiriülese koostöö edendamises⁷³.

8.3.2 Faktikontrolli kasutamine ja integreerimine allakirjutanute teenustesse

Tugevdatud tegevusjuhend peaks sisaldama kohustusi, mis nõuavad faktikontrollijate töö järjepidevamat kasutamist ja integreerimist platvormide teenustesse, seda ka programmeeritavate reklaamisüsteemide ja videoteenuste puhul. Platvormid peaksid võtma kohustuse rakendada mehhanisme, mis võimaldavad lisada faktikontrolli, sealhulgas kiire ja tõhusa märgistamise, faktikontrollijate märguande peale kohe ja järjepidevalt oma teenustesse. Asjaomased allakirjutanud peaksid hõlbustama faktikontrollijate koostatud artiklite ühise andmekogu loomist ning uurima tehnoloogilisi

⁷⁰ Faktikontrolli teostavad organisatsioonid avaldavad korrapäraselt erapooletuid aruandeid avaliku elu tegelaste ja suuremate institutsioonide avalduste ning muude laialdaselt levitatavate ja ühiskonnale huvi pakkuvate väidete täpsuse kohta. Nad on sõltumatud ning järgivad rangeid eetika- ja läbipaistvusnõudeid, mille on kindlaks määranud näiteks rahvusvaheline faktikontrollimisvõrgustik (IFCN) (<https://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>).

⁷¹ <https://www.disinfo.eu/publications/bulgaria%3A-the-wild-wild-east-of-vaccine-disinformation/>

⁷² EDMO ELi faktikontrollikaart: <https://edmo.eu/fact-checking-activities/>

⁷³ Euroopa faktikontrollijate töö, nende koostöö ja ühiselt kokkulepitud kutsestandardite väljatöötamise täiendavaks hõlbustamiseks toetatakse katseprojektiga „Sotsiaalmeedia usaldusväärsus“ Euroopa faktikontrollijate ametialase aususe koodeksi koostamist koostöös EDMOga. Vt iga-aastast tööprogrammi, mis on vastu võetud komisjoni otsuse C (2020) 2259 alusel.

lahendusi, et hõlbustada selle tõhusat kasutamist eri platvormidel ja keeltes ning vältida faktikontrollijate poolt ümber lükatud desinformatsiooni taasilmumist⁷⁴.

8.3.3 Faktikontrollijate juurdepääs asjakohasele teabele

Faktikontrolli kvaliteedi ja mõju maksimeerimiseks peaks tugevdatud tegevusjuhend tagama, et allakirjutanud platvormid kohustuvad pakkuma faktikontrollijatele automaatset juurdepääsu teabele meetmete kohta, mida nad on kontrollitud sisu ja faktikontrollide suhtes võtnud. Selles teabes tuleks kvantifitseerida i) kontrollitud sisu kasutajate tegevus ajas (nt vaatamiste, meeldivaks märkimiste, jagamiste ja kommentaaride arv enne ja pärast faktikontrolli)⁷⁵ ning ii) faktikontrolli ulatuse muutus ajas nendes digiteenustes, kus see avaldati. Platvormid ja faktikontrollijad peaksid leppima kokku faktikontrolli ühises liideses, et tagada järjepidevus selles, kuidas platvormid kasutavad ja tasustavad faktikontrollijate tööd ning annavad selle kohta tagasisidet. Lisaks tuleks tegevusjuhendiga ette näha korrapärane teabevahetus asjaomaste tegevusjuhendile allakirjutanute ja faktikontrollijate vahel, et koostööd veelgi tugevdada.

9 TEGEVUSJUHENDI JÄRELEVALVE

Tugevdatud tegevusjuhendit tuleks täiendada tugeva järelevalvesüsteemiga, mis tugineb komisjoni senisele kogemusele tegevusjuhendi, sealhulgas COVID-19 programmi järelevalve alal. Täiustatud järelevalvesüsteem peaks tagama allakirjutanute poolt tegevusjuhendi alusel võetud kohustuste täitmise korrapärase hindamise, soodustama eeskirjade ja meetmete täiustamist ning võimaldama hinnata tegevusjuhendi tõhusust desinformatsiooni vastu võitlemise vahendina. Täiustatud järelevalvesüsteem peaks digiteenuste õigusakti vastuvõtmiseni suurendama digiplatvormide vastutust ning looma raamistiku muu hulgas struktureeritud dialoogiks väga suurte platvormidega riskihindamis- ja -maandamismeetmete väljatöötamise ja kasutuselevõtu teemal, kuni kavandatava digiteenuste õigusaktiga nähakse ette nende õiguslikud kohustused.

Neid eesmärke silmas pidades tuleks praeguse tegevusjuhendiga ette nähtud järelevalvekohustusi tugevdada ja laiendada, et luua tugev raamistik, mis sisaldaks allpool esitatud põhielemente. Tugevdatud tegevusjuhend peaks eelkõige tagama, et allakirjutanud esitavad järelevalveks vajaliku teabe ja andmed standardvormis, liikmesriikide kaupa ja õigeaegselt.

9.1 Põhilised tulemusnäitajad

Tegevusjuhendi järelevalve peaks põhinema põhilistel tulemusnäitajatel, millega on võimalik mõõta tegevusjuhendis võetud kohustuste rakendamist ja tulemuslikkust ning tegevusjuhendi mõju desinformatsioonile. Selleks on asjakohased kaks põhiliste tulemusnäitajate klassi: i) teenusetasandi näitajad, millega mõõdetakse allakirjutanute poolt tegevusjuhendi alusel võetud kohustuste täitmiseks rakendatud eeskirjade tulemusi ja mõju, ning ii) struktuursed näitajad, millega mõõdetakse tegevusjuhendi üldist mõju desinformatsioonile ELis.

⁷⁴ Faktikontrolli andmekogu loomisel võiksid allakirjutanud püüda saavutada sünergiaat EDMOga.

⁷⁵ See peaks hõlmama ka kontrollitud faktidega sisu jagajate/saajate anonüümseks muudetud demograafilisi ja asukohaandmeid.

9.1.1 Teenusetasandi näitajad

Muudetud tegevusjuhendi kohaselt peaksid allakirjutanud võtma kohustuse töötada välja konkreetsed teenusetasandi näitajad. Teenusetasandi näitajad peaksid tõhusalt mõõtma tegevusjuhendis võetud kohustuste täitmist ja allakirjutanute eeskirjade mõju. Näitajad peaksid olema piisavalt paindlikud, et võtta arvesse allakirjutanute teenuste erinevat laadi, võimaldades samal ajal järjepidevat aruandlust ja eri teenuste võrdlemist.

Tugevdatud tegevusjuhendis tuleks nõuda, et allakirjutanud määraksid kindlaks kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajate miinimumkogumi ja esitaksid selle kohta aruande, et hinnata muu hulgas järgmist.

- Selliste vahendite ja funktsioonide mõju, mis on kehtestatud selleks, et suurendada kasutajate teadlikkust ja mõjuvõimu, sealhulgas kasutajate interaktsioon selliste vahendite ja funktsioonidega⁷⁶.
- Avalikku huvi pakkuvat usaldusväärset teavet kuvavate või nähtavamaks muutvate vahendite ja funktsioonide mõju, sealhulgas selliste vahendite ja funktsioonide kasutamise määr⁷⁷.
- Faktikontrollide arv, kontrollitud sisu osakaal võrreldes kasutajate poolt märgistatud sisuga ning faktikontrollideks ette nähtud rahalised vahendid.
- Faktikontrolli mõju ja faktikontrolli käigus valeks või eksitavaks osutunud teabe kasutamise määr⁷⁸.
- Selliste kaebuste arv, mis on seotud meetmetega, mida platvormid on võtnud seoses desinformatsiooni märgistamisega, ning teave nende menetlemise tulemuste kohta.
- Selliste desinformatsiooni jagavate lehekülgede, kontode, profiilide ja rühmade arv, mille suhtes kohaldatakse nende nähtavust vähendavaid meetmeid⁷⁹, ning sellise jagatud sisu maht.
- Tuvastatud lubamatu manipuleeriva käitumise mõju, sealhulgas sisu või kontode eemaldamise või järjekorras tahapoole paigutamise juhtumid⁸⁰.
- Tegevusjuhendile alla kirjutanud reklaamitööstuse esindajate ning teabeallikate kvaliteeti hindavate kolmandate isikute vaheliste partnerluste arv.
- Reklaami paigutamise kontrollimiseks rakendatud meetmete mõju⁸¹.

⁷⁶ Mõju saab mõõta näitajate abil, millega kvantifitseeritakse selliste vahendite kasutamise määr (nt vaatamised, hiireklõpsud, jagamised jne) ning mis mõõdavad kvalitatiivselt, kui kasulikuks kasutajad selliseid vahendeid peavad. Näitajad peaksid hõlmama ka andmeid valeks peetava sisu märgistamise ja sellest teatamise vahendite kasutamise kohta.

⁷⁷ Mõju saab mõõta näitajate abil, millega kvantifitseeritakse selliste vahendite kasutamise määr (nt vaatamised, kuvamised, hiireklõpsud, jagamised jne) ning mis mõõdavad kvalitatiivselt, kui kasulikuks kasutajad selliseid vahendeid peavad.

⁷⁸ Mõju saab mõõta näitajate abil, millega kvantifitseeritakse sisuelementide kasutamise määr (nt vaatamised, hiireklõpsud, jagamised) enne ja pärast seda, kui need on märgistatud või järjekorras tahapoole paigutatud, sest need on faktikontrolli käigus valeks osutunud. Kasutajate käitumise kohta saavad teavet anda ka muud näitajad.

⁷⁹ Sealhulgas selliseid meetmeid nagu järjekorras tahapoole paigutamine ning profiilide ja rühmade sulgemine.

⁸⁰ Mõju saab mõõta näitajate abil, millega kvantifitseeritakse sisu, kontode või juhtumitega kokkupuutumise määr (nt vaatamised, hiireklõpsud, jagamised jne) enne nende eemaldamist ning enne ja pärast nende järjekorras tahapoole paigutamist.

⁸¹ Mõju saab mõõta näitajate abil, millega kvantifitseeritakse pidevalt desinformatsiooni esitavatel veebisaitidel kuvatavate reklaamide arv ja desinformatsiooni sisaldavate kõrvaldatud reklaamide arv.

- Teadusuuringute eesmärgil kättesaadavaks tehtud andmete hulk ja üksikasjalikkus ning platvormide andmetele juurdepääsu omavate Euroopa teadusasutuste arv.
- Allakirjutanute poolt desinformatsiooni uurimiseks kättesaadavaks tehtud vahendite maht ja Euroopa teadusasutuste arv, kellel on juurdepääs sellistele vahenditele.
- Teave tegevusjuhendis sätestatud kohustuste täitmisega seotud töötajate kohta⁸².

9.1.2 Struktuurinäitajad

Tegevusjuhendile allakirjutanud peaksid andma panuse ka selliste struktuurinäitajate väljatöötamise, millega saab tõhusalt mõõta tegevusjuhendi üldist mõju desinformatsioonile. Nagu allpool kirjeldatud, peaksid allakirjutanud looma alalise töörühma, mille ülesanded hõlmavad struktuurinäitajate väljatöötamist, katsetamist ja kohandamist.

Struktuurinäitajad võiksid põhineda näiteks eri liikmesriikide kasutajaid esindavatel valimitel, et mõõta püsivate desinformatsiooni levitajate osakaalu⁸³ Euroopa kodanike internetimeedia tarbimises⁸⁴. Selliste näitajate abil võiks mõõta üldsuse huvi teabeallikate vastu ning teha korrapäraseid ja standardseid uuringuid, et mõõta kodanike kokkupuudet desinformatsiooniga.

Kuni struktuurinäitajate stabiilsema kogumi väljatöötamiseni peaksid allakirjutanud ja sidusrühmad leppima kokku minimaalsetes struktuurinäitajates, mida saab kiiresti rakendada ja katsetada, töötades samal ajal välja stabiilse tõhusate struktuurinäitajate kogumi.

9.2 Järelevalveraamistik

Järelevalveraamistik peaks võimaldama korrapäraselt hinnata tegevusjuhendile allakirjutanute poolt tegevusjuhendi alusel võetud kohustuste täitmist, sealhulgas muutusi asjakohastes eeskirjades ja meetmetes. Selleks peaksid allakirjutanud esitama komisjonile korrapäraselt aruandeid kohustuste täitmise kohta, sealhulgas asjakohaste põhiliste tulemusnäitajate kohta.

2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste⁸⁵ ja COVID-19 pandeemiaga seotud seireprogrammidest saadud positiivsetest kogemustest lähtuvalt arvestab komisjon audiovisuaalmeedia teenuste Euroopa regulaatorasutuste rühma (ERGA) toetusega tegevusjuhendi rakendamise jälgimisel liikmesriikide tasandil. EDMO ja selle keskused peaksid samuti aitama komisjonil analüüsida allakirjutanute esitatud teavet ja andmeid ning hinnata tegevusjuhendi mõju riiklikul ja ELi tasandil.

⁸² See hõlmab desinformatsiooni vastu võitlemiseks palgatud töötajate arvu ja keeli, milles nad tegutsevad.

⁸³ Internetis desinformatsiooni levitajate tuvastamine peaks põhinema selgel ja kokkulepitud metoodikal, mille on ühiselt kindlaks määranud suurem hulk sidusrühmi, sealhulgas teadlased, faktikontrollijad, vabaühendused ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

⁸⁴ Struktuurinäitajate mõõtmismehhanism võiks eeskujult võtta sellest, kuidas audiovisuaalsektor mõõdab kasutajaskonda.

⁸⁵ <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>

Võttes arvesse ERGA ja EDMO eksperditeadmisi ja toetust, hindab komisjon korrapäraselt tegevusjuhendi rakendamisel tehtud edusamme ja tegevusjuhendi mõju desinformatsioonile ning avaldab oma järeldused. Komisjon võib anda ka täiendavaid suuniseid selle kohta, kuidas allakirjutanud peaksid kõrvaldama tegevusjuhendiga seotud allesjäänud puudused ja lüngad.

9.2.1 Korrapärane aruandlus

Tugevdatud tegevusjuhendi kohase aruandekohustuse puhul tuleks arvesse võtta allakirjutanute suurust ja nende osutatavate teenuste liiki. Selliste internetipõhiste teenuste osutajad, mida kasutatakse laialdaselt ELi tasandil ja millel on desinformatsiooni levikuga seoses kõrgem riskiprofiil, peaksid iga kuue kuu järel esitama aruande võetud kohustuste täitmise kohta ja esitama vastavad teenusetasandi näitajad. Samuti peaksid nad igal aastal hindama desinformatsiooniga seotud ohte. Teised tegevusjuhendile allakirjutanud peaksid kord aastas esitama aruande ja asjakohaseid andmeid oma tegevuse kohta. Allakirjutanud, kes pakuvad desinformatsiooni vastu võitlemiseks vahendeid või lahendusi või toetavad tegevusjuhendi kohaldamist eksperditeadmiste pakkumise kaudu, peaksid samuti esitama igal aastal aruande oma tegevuse ja järelduste kohta, mis on tegevusjuhendi rakendamise ja tulemuslikkuse seisukohast asjakohased. Aruandlus peaks toimuma vastavalt kindlaksmääratud ajakavale, milles on sätestatud käsitletavad ajavahemikud ja esitamistähtajad. Põhiliste tulemusnäitajate mõõtmiseks kasutatavad andmed peaksid sisaldama jaotust liikmesriikide kaupa.

Aruandlus peaks põhinema ühtlustatud vormil, mis võimaldab vajaduse korral platvorme omavahel võrrelda. Lisaks peaksid allakirjutanud kokku leppima standardses ja auditeeritavas vormingus põhiliste tulemusnäitajatega seotud andmete esitamiseks. Need vormingud tuleks välja töötada koos alalise töörühma asjaomaste sidusrühmadega ning need peaksid vastama teadusuuringute ja faktikontrolliga tegeleva kogukonna standarditele ja meetoditele. Vormingud peaksid võimaldama läbipaistvuskeskuse kaudu kättesaadavaks tehtavat avalikku tulemustabelit pidevalt ajakohastada, nagu on kirjeldatud allpool.

9.2.2 Läbipaistvuskeskus

Tegevusjuhendi rakendamise läbipaistvuse ja aruandekohustuse suurendamiseks peaksid allakirjutanud võtma kohustuse luua üldsusele kättesaadav läbipaistvuskeskus ja seda hallata. Allakirjutanud peaksid läbipaistvuskeskuses esitama konkreetsed eeskirjad, mille nad on vastu võtnud iga tegevusjuhendiga võetud kohustuste täitmiseks, ning esitama põhiteabe selle kohta, kuidas neid eeskirju täidetakse, sealhulgas nende geograafilise ja keelelise hõlmavuse kohta. Samuti peaks läbipaistvuskeskuses olema avalik tulemustabel, kus on esitatud asjakohased põhilised tulemusnäitajad. Läbipaistvuskeskus tuleks luua eelkõige selliselt, et saaks teha teenustevahelisi võrdlusi allakirjutanute edusammude kohta tegevusjuhendis võetud kohustuste täitmisel ja saavutada mõõdetavat mõju desinformatsiooni vastases võitluses. Allakirjutanud peaksid kohustuma läbipaistvuskeskust korrapäraselt ajakohastama ning avalikustama kõik muudatused asjakohastes eeskirjades hiljemalt 30 päeva jooksul pärast muudatusest teatamist või selle rakendamist.

9.2.3 Alaline töörühm

Tugevdatud tegevusjuhendiga tuleks luua alaline töörühm, mille eesmärk on tegevusjuhendit edasi arendada ja kohandada, võttes arvesse tehnoloogia, ühiskonna, turu ja õigusloome arengut. Töörühm peaks hõlmama tegevusjuhendile allakirjutanuid ning

EDMO ja ERGA esindajaid ning võiks kutsuda oma tööd toetama ka eksperte. Töörühma tegevust peaks juhtima komisjon ja sellesse peaksid kuuluma ka Euroopa välisteenistuse esindajad. Kooskõlas üldise eesmärgiga anda panus tegevusjuhendi läbivaatamisse ja kohandamisse peaks töörühma tegevus hõlmama muu hulgas järgmist.

- Riskihindamise metoodika ja kiirreageerimissüsteemi loomine, mida kasutatakse eriolukordades, nagu valimised või kriisid.
- Ühtlustatud aruandevormi kvaliteedi ja sobivuse ning järelevalve eesmärgil andmete avalikustamise vormide ja meetodite läbivaatamine.
- Näitajate mõõtmiseks esitatavate andmete kvaliteedi ja täpsuse optimeerimine.
- Kaasaaitamine teenusetasandi näitajate kvaliteedi ja tõhususe hindamisele ja nende kohandamisele.
- Struktuurinäitajate väljatöötamine, katsetamine ja kohandamine ning mehhanismide väljatöötamine nende mõõtmiseks liikmesriikide tasandil.
- Eksperdiarvamuste ja ajakohaste tõendite esitamine seoses tegevusjuhendi alusel võetud kohustustega, muu hulgas uute mitteautentse käitumise vormide kohta.

10 KOKKUVÕTE JA EDASISED SAMMUD

Käesolevates suunistes on esitatud põhielemendid, mida on komisjoni arvates vaja, et tegevusjuhend võimaldaks paremini tegeleda desinformatsiooniga ning luua turvalisemat ja läbipaistvamat internetikeskkonda.

Komisjon kutsub tegevusjuhendile allakirjutanuid kokku tulema ja tegevusjuhendit kooskõlas käesolevate suunistega tugevdama. Komisjon palub allakirjutanutel esitada sügiseks läbivaadatud tegevusjuhendi esimese kavandi, et võimaldada sisukat arutelu. Samuti kutsub komisjon tegevusjuhendile alla kirjutama ja selle läbivaatamisest osa võtma võimalikke uusi osalejaid, sealhulgas nii juba tegutsevaid kui ka uusi platvorme, ettevõtteid ja teisi internetireklaami sektoris osalejaid, samuti muid sidusrühmi, kes saavad anda juhendi tõhusasse toimimisse panuse ressursside või oskusteabega.

Kuna desinformatsioon on piirideta nähtus, oleks tegevusjuhendi tegeliku mõju suurendamiseks kasulik võtta meetmeid ka Euroopa naabruses, näiteks teha koostööd kodanikuühiskonna ja meediatöötajatega ning teha meediapädevuse algatusi.